

Plan för livsmedelskontrollen år 2024

Lagstiftningen ställer krav på att offentlig kontroll är effektiv, ändamålsenlig, riskbaserad och rättssäker. Offentlig kontroll innebär att kontrollera att livsmedelslagstiftningen följs i alla led bland annat genom inspektion, provtagning och revision. Målet med livsmedelskontrollen är säkra livsmedel. Av lagstiftningen framgår tydligt att det är livsmedelsföretagarens ansvar.

Österåkers kommun har kontrollansvar för ca 315 livsmedelsanläggningar inom skola, förskola, restaurang, omsorg, butik, tillverkning, import och dricksvatten, med flera. Under de senaste åren har en ökning av mindre verksamheter kunnat ses. Det är bland annat internetförsäljning och tillverkning i mindre skala. Samtidigt som antalet anläggningar ökar så ökar den totala årliga kontrolltiden endast måttligt. Det beror på att många nya anläggningar vid riskklassning erhåller en låg kontrolltid och att befintliga anläggningar får en lägre årlig kontrolltid när de har väl utvecklad och förebyggande egenkontroll.

I arbetsuppgifterna inom livsmedelskontrollen ingår förutom den löpande kontrollen även handläggning av inkomna ärenden, frågor från allmänheten och livsmedelsföretagare, klagomål och utredningar om misstänkt matförgiftning.

Planeringen av kontrollen bygger på en aktuell och ändamålsenlig behovsutredning där alla ingående arbetsuppgifter är inlagda och tid har tilldelats livsmedelsanläggningarna utifrån livsmedelsverkets klassificeringssystem baserat på risk och erfarenhet.

I verksamhetsplaneringen måste det även finnas utrymme för beredskap vid matförgiftningsutredningar, vattenburen smitta, RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed), eller annan information om icke säkra livsmedel.

2017/625

EU 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel, den så kallade kontrollförordningen, är i stora delar en sammanslagning av flera av de kontrollförordningar som tidigare reglerade livsmedelskontrollen. Vissa förändringar är införda så som möjligheten att göra inköp under dold identitet, tystnadsplikt, samt uttrycken aktör och annan offentlig verksamhet. Men även bestämmelser om att den som utför offentlig kontroll har rätt till tillträde till områden och lokaler, samt åtkomst till upplysningar och handlingar även hos den som utför annan offentlig verksamhet. Annan offentlig verksamhet är annan verksamhet än offentlig kontroll som utförs av de behöriga myndigheterna, så som att bevilja tillstånd eller godkännanden samt att utfärda officiella intyg eller officiella attesteringar.

2021:176

Förordning (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter, nya avgiftsförordningen, reglerar att kontrollavgiften ska debiteras efter att kontroll har utförts men medger även möjligheten att debitera kostnader för inköp under dold identitet och iRASFF-larm. Kontrollavgiften omfattar även kostnader för annan offentlig verksamhet som hänger samman med kontrollen.

Mål och strategiska nyckeltal

Tillsynsområdet omfattas av kommunens övergripande mål och Miljö- och hälsoskyddsnämndens mål:

Under det övergripande målet *Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet* har Miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett mål som direkt avser livsmedelskontroll, *Kundnöjdhet inom miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll samt avseende serveringstillstånd ska vara hög*. Målet följs upp med indikatorn *Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Livsmedelskontroll - Totalt, NKI*.

Livsmedelskontrollområdet omfattas även av nämndens mål: *Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet ska hålla hög rättssäkerhet och Tillgängligheten och enkelhet i kontakten med Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara hög*.

Under det övergripande målet *Österåker är en trygg kommun för de som vistas, verkar och bor här* omfattas livsmedelskontrollområdet av målet *Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsyn ska leda till god lagefterlevnad*.

Förutom genom uppföljning nämndens mål följer nämnden området genom det strategiska nyckeltalet *Registreringar av livsmedelslokal*.

Behov

Under 2024 behöver tid avsättas för att fatta beslut om kontrollfrekvens enligt nya riskklassningssystemet och nya provtagningsbeslut enligt dricksvattenföreskrifterna för alla nya och befintliga verksamheter.

Under 2024 införs ett flertal förändringar som innebär att behovet av kompetensutveckling, förberedelser och samverkan fortsatt kommer att vara stort. Förändringarna är bland annat att efterhandsdebitering införs fullt ut från årsskiftet, arbetet med omklassningar på grund av det nya riskklassningssystemet, fastställande av nya provtagningsbeslut enligt dricksvattenföreskrifterna och kontroll av animaliska biprodukter och take away-förpackningar vid livsmedelsanläggningar. Den nya e-tjänst, FörRätt som ska underlätta för både företagen och miljö- och hälsoskyddsavdelningen att genom föra riskklassningen, har kraftigt försenats vilket innebär att arbetet måste genomföras under 2024 i stället för som planerat under 2023.

Tid behöver avsättas under 2024 för uppsökande verksamhet, det vill säga att fånga upp verksamheter som ännu inte är registrerade men som borde vara registrerade. Det kan handla om försäljning av bakverk, smörgåstårter och catering från egna hemmet, kontaktmaterialverksamheter eller små livsmedelsverksamheter med eget vatten.

Sedan iRASFF infördes 1 mars 2018 har vi hanterat många fler livsmedelslarm än tidigare år. Livsmedelslarmen handlar oftast om odeklarerade allergener och ett återdragande av produkten. Livsmedelsinspektören har då i uppgift att kontrollera att berörda livsmedelsanläggningar tagit emot larmet och hanterat varan så som angivits i larmmeddelandet. Resultatet rapporteras sedan i iRASFF-systemet, för varningsmeddelanden inom 48 timmar. Vid livsmedelslarm krävs snabbt agerande och snabb återkoppling för att inte fördröja ett återdragande och därmed utsätta konsumenterna för en risk. Vid fungerande rutiner hos livsmedelsanläggningen ingår inte uppföljningen i kontrolltiden och därmed kan inte livsmedelslarmen finansieras med kontrollavgifter.

Personella resurser

Beräkningar är gjorda på full bemanning och grundas i Livsmedelsverkets riskklassningssystem nuvarande (år 2023). Antalet livsmedelsanläggningar och deras sammanlagda kontrolltid ligger främst till grund för vilka personella resurser som krävs för livsmedelskontrollen. Den totala summan kontrolltid under kommande år summeras med övrig tid, såsom registrering, riskklassning och kontroll av nya anläggningar, klagomål och uppföljning av avvikelser, beslut och förelägganden samt RASFF, m.m. För livsmedelskontrollen är behovet för 2024 tre årsarbetskrafter.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens effektmål

Effekten av kontrollen följs upp vartannat år. Målet mäts genom sammanställning av den procentuella mängden avvikelser och eller förelägganden och jämförelse mot tidigare års kontroller.

Effektmålen ersätts 2024 av Livsmedelsverkets indikatorer. Ett förslag till indikatorer pekar ut:

- Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs
- Anläggningar med hög risk får tilldelad kontroll
- Kontrollen ger effekt
- Rättssäkerhet vid avvikelser
- Prioriterade regler kontrolleras

Efter kontroll och rapportering enligt den nya riskklassningssystemet under 2024, ska det från och med 2025 vara möjligt för varje enskild kontrollmyndighet att genom uttag ur myndighetsrapporteringen använda utfallet för egen uppföljning av kontrollen.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens nyckeltal

Minst 75 % av besöken bör vara oanmälda. Det nya riskklassningssystemet kan innebära att färre kontroller kan göras oanmält. Riskklassningssystemet är uppbyggt på att varje kontroll är en fullständig kontroll av varje livsmedelsverksamhet i alla delar. Det för att verksamheten ska kunna erhålla en reduktion efter konstaterad god efterlevnad. Det innebär att fler kontroller kan komma att behöva vara föransmällda för att ansvarig person ska kunna närvara. Det är fortfarande uttalat att livsmedelskontroll i första hand ska ske oanmält, Artikel 9, punkt 4 EU 2017/625. När kontroller utförs digitalt, så som bokade Teamsmöten, är det svårt att bedöma när en kontroll är oanmält eller ej.

Planerad kontroll

Under 2024 ska alla livsmedelsverksamheter kontrolleras utifrån det nya riskklassningssystemet som indelar verksamheterna i kontrollfrekvens per fem år. Det innebär att en stor verksamhet kan erhålla tre kontroller per år medan en liten verksamhet kan erhålla en kontroll per fem år. För redan registrerade verksamheter ska tidigare beslut om kontrollfrekvens eller motsvarande fortsätta att gälla till dess att kontrollmyndigheten har fastställt en ny kontrollfrekvens.

Uppskattningsvis baserat på befintliga anläggningar innan riskklassningarna är klara bedöms kontrollbehovet enligt tabellen nedan. Vid en jämn fördelning av kontrollerna över en femårsperiod skulle det utgöra 174 planerade kontroller per år. Till det tillkommer kontroll av nya anläggningar, klagomål och uppföljning av avvikelser, samt RASFF.

RISKKLASS	Kontroller/år enligt riskklass	Antal anläggningar inom respektive riskklass	Kontroller/5 år enligt riskklass	Kontroller/5 år per riskklass	Kontroller/år
SL1	0,2	74	1	74	15
SL2	0,4	79	2	158	32
SL3	0,8	49	4	196	39
SL4	1	53	5	265	53
SL5	2	10	10	100	20
SL6	3	0	15	0	0
TL1	0,4	11	2	22	4
TL2	1	1	5	5	1
DV1	0,4	17	2	34	7
DV2	0,6	3	3	9	2
DV3	1	1	5	5	1
Summa:					174

SL = Sista led, restaurang, kafé och livsmedelsbutik. TL = tidigare led, grossist, importör, tillverkare. DV = dricksvattenproducent eller distributör.

Planerade projekt

Livsmedelsverket planerar och samordnar projekt för att öka effektiviteten i kontrollen och ge deltagarna kompetensutveckling och samtidigt få ett brett underlag för utvärdering. I den nationella kontrollplanen ingår 20 operativa mål som livsmedelskontrollen i Sverige arbetar med.

Livsmedelsverket har tagit fram operativa mål som grundas i påtalade brister vid DG Sante-F revisionernas (Revisorer från EU-kommissionens generaldirektorat för hälsa och livsmedelssäkerhet) bedömning av Sveriges livsmedelskontroll.

SILK (samverkansgrupp inom livsmedelskontrollen) inom MSL (Miljösamverkan Stockholms län) har valt att inte ta fram några projekt för 2024.

Nedan finns några av de projekt som bedöms kunna vara aktuella i Österåkers kontrollplanering under 2024.

Samordnade kontrollprojekt	Senast tidpunkt	Provtagning	Ansvarig
Kontroll av honung	31 dec 2025	Nej	SLV
Glykoalkaloider i potatis	31 dec 2025	Ja 2024	SLV

De projekt ovan där SLV är ansvarig är prioriterade då det är projekt som har tagits fram ur de operativa målen. Projekt under operativa målen ska vara genomförda senast 31 dec 2025.

Under 2024 är förhoppningen att livsmedelsverket ska komma med nya anvisningar för hur kontrollen av operativa mål ska anpassas till den nya riskklassningsmodellen.

Finansiering

Principen är att livsmedelskontrollen ska finansieras genom avgifter och att övriga tillsynsuppgifter ska finansieras genom anslag. Avgiftsfinansiering ska bland annat ske genom:

- Avgift för registrering,
- Kontrollavgift för planerad kontroll,
- Avgift för kontroll som inte var planerad och klagomålsbaserad kontroll som är befogad.
- Avgift för annan offentlig kontroll.

Kontrollavgiften bygger på timtaxa. Avgiften ska täcka kostnader som uppstår direkt vid genomförande av planerad kontroll och finansiera vissa overheadkostnader. Det är till exempel provtagning, mätutrustning, administration, bilresor, lokaler och ledningssystem. Timtaxan ska därför sättas så att både kontrolltiden och vissa overheadkostnaderna finansieras genom avgiftsuttaget.

Samverkan

Samverkan sker genom deltagande i SILK (samverkansgrupp inom livsmedelskontrollen), STONO (Stockholm nordostkommunerna), SPAT (Norrvattenkommunerna) samt gemensamma utbildningar med grannkommunerna.

/LL 2023-12-19

/ML 2023-12-28